

Paper

Overheidsfinanciën 2018

Arjan Neef

Augustus 2019

Inhoud

- 1. Overschot overheid naar recordhoogte 3**

- 2. Inkomsten nemen verder toe 5**
 - 2.1 Economische groei stuwt belasting- en premieopbrengsten 6

- 3. Groeispurt van uitgaven 7**
 - 3.1 Hogere sociale uitkeringen door zorguitgaven 8
 - 3.2 Apparaatskosten en afdrachten aan EU in de plus 9

- 4. Schuld neemt verder af 11**

- Bijlage 13

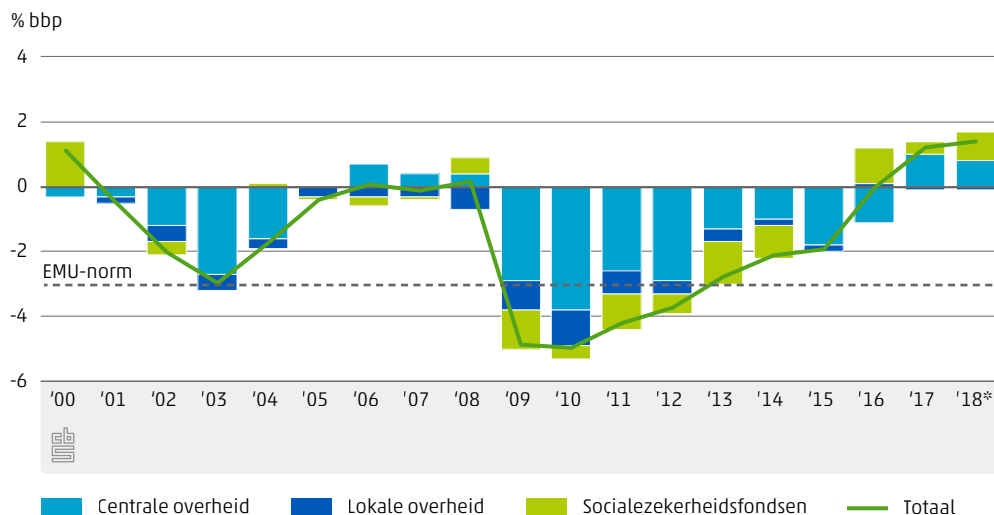
Flink stijgende overheidsinkomsten zorgden in 2018 voor een recordoverschot op de begroting van 11,6 miljard euro. Vooral de belasting- en premieopbrengsten namen sterk toe. De overheidsuitgaven stegen minder hard dan de inkomsten, maar wel meer dan in voorgaande jaren. Dit kwam vooral door hogere uitgaven aan sociale uitkeringen en apparaatskosten. Mede door het overschot op de begroting bouwde de overheid haar schuld in 2018 verder af, van ruim 420 miljard euro naar 405,5 miljard euro.

1. Overschot overheid naar recordhoogte

In 2018 bedroeg het overschot van de overheid 11,6 miljard euro, oftewel 1,5 procent van het bruto binnenlands product (bbp). Niet eerder sinds het begin van de huidige meetmethode in 1995 was het overschot zo groot. Ook in 2017 lagen de overheidsinkomsten al flink hoger dan de uitgaven, wat toen resulteerde in een begrotingssaldo van 1,3 procent van het bbp. In 2016 was het verschil tussen uitgaven en ontvangsten veel minder groot, maar er was wel een minimaal overschot. Daarmee behaalde de overheid nu voor het derde jaar op rij een positief begrotingssaldo. Ook dit kwam niet eerder voor sinds het begin van de huidige meetmethode. Nederland voldoet ruim aan de Europese tekortnorm, die stelt dat het tekort niet meer dan 3 procent van het bbp mag bedragen.

De verdere verbetering van de overheidsfinanciën in 2018 ten opzichte van het voorgaande jaar kwam vooral door flink stijgende inkomsten. Weliswaar namen de uitgaven met 3,9 procent toe, maar onder invloed van de economische hoogconjunctuur groeiden de inkomsten met 4,5 procent nog sterker. De inkomsten namen vooral toe bij de Rijksoverheid en de socialezekerheidsfondsen, wat bij deze onderdelen van de overheid leidde tot overschotten van respectievelijk 5,7 en 6,6 miljard euro. Daarentegen hadden bij de lokale overheden zowel de gemeenten als de provincies in 2018 een tekort. Bij de gemeenten nam het tekort wel af, van 0,8 miljard euro in 2017 naar 0,4 miljard euro in 2018. Deze verbetering kwam vooral door een hogere rijksbijdrage in combinatie met een bescheiden groei van de uitgaven. Uitzonderd een minimaal overschot in 2016, sloten de gemeenten sinds het begin van deze eeuw elk jaar af met een tekort. De provincies boekten in 2017 nog een klein overschot. In 2018 daalden de inkomsten echter met bijna 10 procent, voornamelijk door lagere bijdragen vanuit het Rijk. Dit resulteerde in een tekort van 0,6 miljard euro.

1.0.1 Overheidssaldo

1.0.2 Overheidssaldo

	2014	2015	2016	2017	2018*
	mld euro				
Centrale overheid	-6,4	-12,5	-7,9	7,2	5,8
waarvan Rijksoverheid	-6,4	-12,2	-7,6	7,0	5,7
waarvan overige centrale overheid	-0,1	-0,3	-0,3	0,3	0,1
Lokale overheid	-1,6	-1,3	0,5	-0,5	-0,9
waarvan gemeenten	-0,9	-0,6	0,0	-0,8	-0,4
waarvan gemeenschappelijke regelingen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
waarvan provincies	-0,5	-0,9	0,4	0,1	-0,6
waarvan waterschappen	-0,1	-0,1	-0,2	-0,1	0,0
waarvan overige lokale overheden	0,0	0,4	0,2	0,2	0,2
Socialezekerheidsfondsen	-6,4	-0,2	7,6	2,6	6,6
Overheidssaldo	-14,5	-14,0	0,1	9,3	11,6

Bron: CBS.

Afbakening van de sector overheid

Dit artikel heeft betrekking op de financiën van de gehele overheid. Het CBS bakent voor de macro-economische statistieken van de overheidsfinanciën, zoals het overheidssaldo en de overheidsschuld, de overheid af volgens Europese richtlijnen. Hierbij wordt de overheid verdeeld in drie subsectoren: centrale overheid, lokale overheid en socialezekerheidsfondsen.

De centrale overheid bestaat naast het Rijk uit het wetenschappelijk onderwijs en instellingen zonder winstoogmerk behorend tot de centrale overheid, zoals bijvoorbeeld de Nationale Politie en het CBS.

De lokale overheid omvat de provincies, waterschappen, gemeenten, gemeenschappelijke regelingen, bekostigde onderwijsinstellingen (exclusief universiteiten), en instellingen zonder winstoogmerk behorend tot de lokale overheid. Tot deze laatste groep behoren bijvoorbeeld musea en bibliotheken waarover de overheid overheersende zeggenschap heeft.

Tot de socialezekerheidsfondsen behoren de toezichts- en uitvoeringsorganen van de wettelijke socialeverzekeringsregelingen, zoals het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV), de Sociale Verzekeringsbank (SVB) en Zorginstituut Nederland (ZiN).

Zie de publicatie [Wat rekent het CBS tot de sector overheid?](#) voor meer informatie over de afbakening van de sector overheid. Hier staat tevens een lijst met alle instellingen behorende tot de overheid.

2. Inkomsten nemen verder toe

De inkomsten van de overheid bedroegen in 2018 ruim 337 miljard euro. Dit is 4,5 procent meer dan in 2017, waarmee de stijging gelijk is aan die in het voorgaande jaar. De toename in 2018 kwam voornamelijk door hogere inkomsten uit belastingen en sociale premies, die onder impuls van de economische hoogconjunctuur met 5 procent toenamen. De belastingen en sociale premies zijn goed voor bijna 90 procent van de overheidsinkomsten. Dit aandeel kent een stijgende trend, vooral doordat het belang van de aardgasbaten als inkomstenbron steeds verder afneemt. In 2018 verdiende de overheid 2,7 miljard euro aan de winning van aardgas, tegenover 3,3 miljard euro een jaar eerder. Ter vergelijking, in 2013 waren de aardgasbaten ruim 15 miljard euro.

2.0.1 Overheidsinkomsten

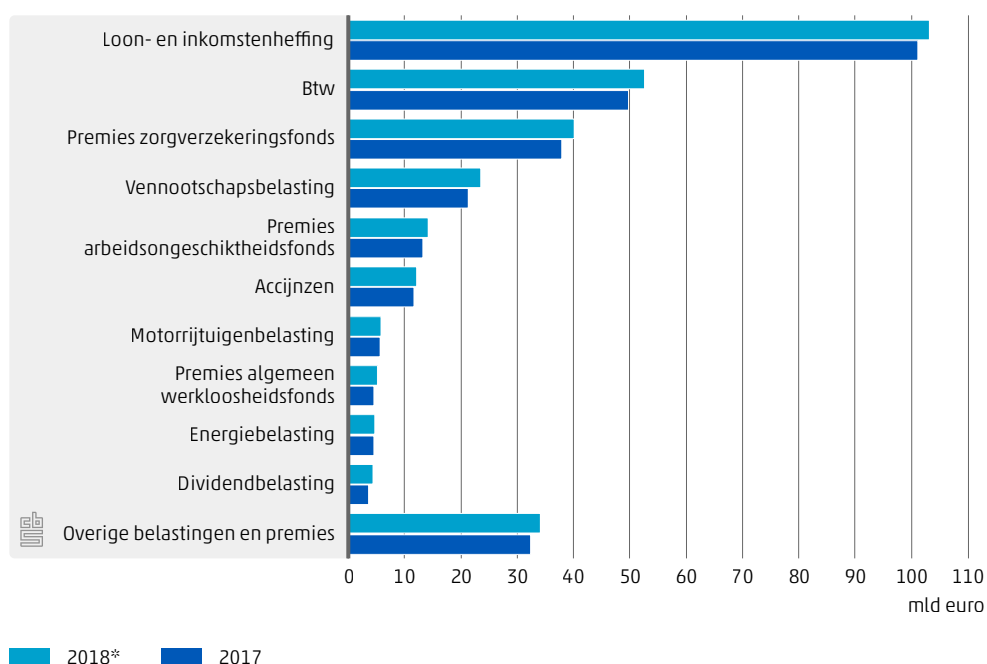
	2014	2015	2016	2017	2018*
	mld euro				
Belastingen en sociale premies	250,0	255,5	272,5	286,1	300,4
Inkomsten uit productieactiviteiten	23,4	23,7	24,2	24,5	24,9
Overige lopende inkomsten	19,0	13,9	11,5	11,3	11,2
waarvan inkomen uit natuurlijke hulpbronnen	10,2	5,8	3,8	4,0	3,2
waarvan winstuitkeringen	3,2	3,0	2,6	2,4	2,7
waarvan overig	5,6	5,0	5,2	5,0	5,3
Investeringsbijdragen en overige kapitaaloverdrachten	0,3	0,7	0,6	0,7	0,6
Totaal	292,7	293,9	308,8	322,6	337,1

Bron: CBS.

2.1 Economische groei stuwt belasting- en premieopbrengsten

In 2018 incasseerde de overheid 300,4 miljard euro aan inkomsten uit belastingen en sociale premies¹⁾, ruim 14 miljard euro meer dan in het voorgaande jaar. Om de ontwikkeling in perspectief te plaatsen worden de inkomsten uit belastingen en premies vaak uitgedrukt als percentage van het bbp. De uitkomst hiervan is de zogenoemde collectievelastendruk. Aangezien het bbp in 2018 relatief gezien een nagenoeg gelijke ontwikkeling kende als de belastingen en premies, lag de collectievelastendruk ongewijzigd op 38,3 procent. Dit is het hoogste niveau sinds het begin van de huidige meetmethode in 1995.

2.1.1 Belastingen en sociale premies

De toename van de inkomsten uit belastingen en premies is vooral te danken aan de sterke economische groei. Zo stegen de inkomsten uit belasting over toegevoegde waarde (btw) door de toegenomen consumptie met bijna 3 miljard euro tot 52,6 miljard euro. Na de loon- en inkomstenheffing (loon- en inkomstenbelasting plus premies volksverzekeringen) is de btw de grootste inkomstenbron van de overheid. Ook de toegenomen winsten van bedrijven zorgden voor hogere belastinginkomsten; de opbrengst van de vennootschapsbelasting nam met ruim 10 procent toe tot 23,6 miljard euro. Sinds het dieptepunt van de economische crisis in 2009 is de opbrengst van de vennootschapsbelasting meer dan verdubbeld, terwijl het hoogste tarief juist iets is verlaagd. Hogere dividenduitkeringen resulteerden in 4,5 miljard euro aan ontvangen dividendbelasting, ruim een kwart meer dan in 2017.

¹⁾ Zie bijlage 1 voor een overzicht van de inkomsten uit belastingen en sociale premies

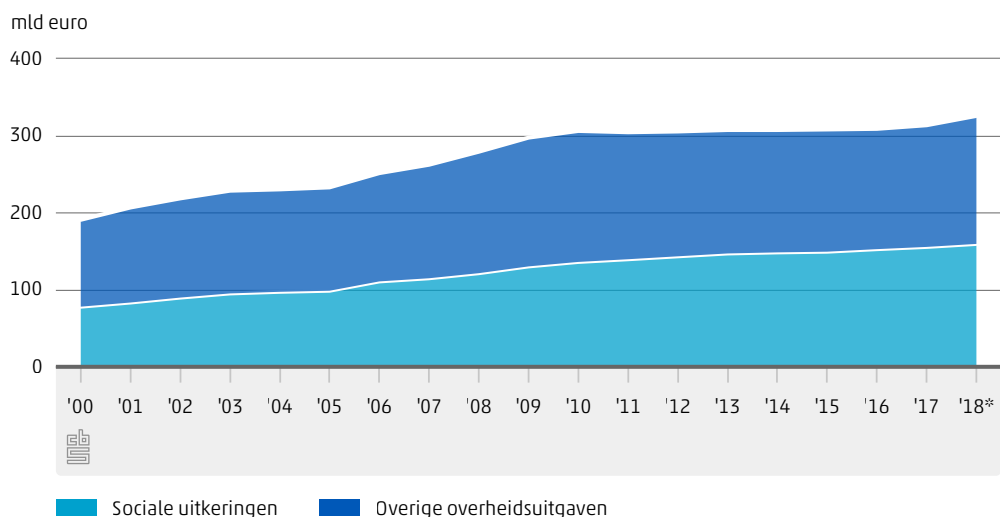
Onder invloed van de toegenomen werkgelegenheid nam de opbrengst van de loon- en inkomstenheffing met 2 procent toe tot 103,2 miljard euro. Eind 2018 lag het aantal werkenden op 8,9 miljoen, ruim 200 duizend meer dan een jaar eerder. Ten slotte droegen ook de premies voor het Zorgverzekeringsfonds stevig bij aan de toename van de belasting- en premie-inkomsten. Deze bedroegen in 2018 ruim 40 miljard euro, tegenover 38 miljard euro in 2017.

De opslag duurzame energie kende in 2018 relatief de grootste stijging. Door een wijziging van de tarieven nam de opbrengst toe tot 1 miljard euro, ruim 60 procent meer dan in het voorgaande jaar. Met de inkomsten uit deze belasting wordt de productie van duurzame energie gestimuleerd. Ook de belastingopbrengst van personenauto's en motorrijwielen (bpm) nam relatief veel toe, van 2 miljard euro in 2017 tot 2,3 miljard euro in 2018. In vergelijking met vijf jaar geleden is de opbrengst zelfs verdubbeld. De toename in 2018 kwam deels door een toename van het aantal nieuw verkochte personenauto's, maar ook het gemiddelde bpm-bedrag per verkochte auto nam toe.

3. Groeispurt van uitgaven

De overheid gaf in 2018 ruim 325 miljard euro uit. Dat is bijna 4 procent meer dan in 2017, waarmee de toename groter is dan in voorgaande jaren. Tussen 2011 en 2016 namen de overheidsuitgaven namelijk nauwelijks toe. In 2017 was al een bescheiden groei van 1,5 procent zichtbaar. De toename van 2018 is het gevolg van meerdere ontwikkelingen. Allereerst namen de uitgaven aan sociale uitkeringen verder toe. De sociale uitkeringen groeien al jaren gestaag en vormen ondertussen bijna de helft van de overheidsuitgaven. Ook hogere loonkosten, meer aankoop van goederen en diensten en een hogere afdracht aan de Europese Unie zorgden voor een toename. Ten slotte stuwden enkele incidentele kostenposten de overheidsuitgaven, onder andere samenhangend met de afbouw van de gaswinning. Aan de andere kant namen, in lijn met de trend van de laatste jaren, de rentelasten verder af.

3.0.1 Overheidsuitgaven

3.1 Hogere sociale uitkeringen door zorguitgaven

De overheid keerde in 2018 voor 159,3 miljard euro aan sociale uitkeringen uit, bijna 4 miljard euro meer dan in het voorgaande jaar. Het gaat om uitkeringen in geld of natura die bedoeld zijn om huishoudens financiële zekerheid te bieden tegen inkomensrisico's als ziekte, invaliditeit en arbeidsongeschiktheid. Ook bijdragen aan huishoudens om in bepaalde behoeftes te voorzien, zoals huisvesting en onderwijs, vallen onder de sociale uitkeringen. Ten slotte worden ook zorguitgaven zoals uitkeringen via de Zorgverzekeringswet (ZVW) en de Wet langdurige zorg (WLZ) tot de sociale uitkeringen gerekend. Sociale uitkeringen kunnen (gedeeltelijk) worden gefinancierd uit premies, waarbij de uitkering veelal wordt uitgekeerd door een van de socialezekerheidsfondsen. De Algemene ouderdomswet (AOW) en de Werkloosheidswet (WW) zijn hier voorbeelden van. Sociale uitkeringen kunnen echter ook betaald worden uit algemene middelen, zoals bijvoorbeeld gebeurt bij de kinderbijslag en de zorgtoeslag.

De toename in 2018 kwam vooral door hogere uitkeringen voor zorguitgaven via de ZVW en de WLZ. De uitkeringen via de ZVW stegen met 1,5 miljard euro tot ruim 42 miljard euro, terwijl de uitkeringen via de WLZ met 1,2 miljard toenamen tot 19,4 miljard euro. Hiermee zijn deze uitgaven verantwoordelijk voor meer dan twee derde van de toename van de uitgaven aan sociale uitkeringen. Onder de ZVW vallen medische kosten die vergoed worden vanuit het basispakket van de zorgverzekering. De WLZ heeft betrekking op langdurige zorg, zoals verblijf in een verzorgings- of verpleegtehuis.

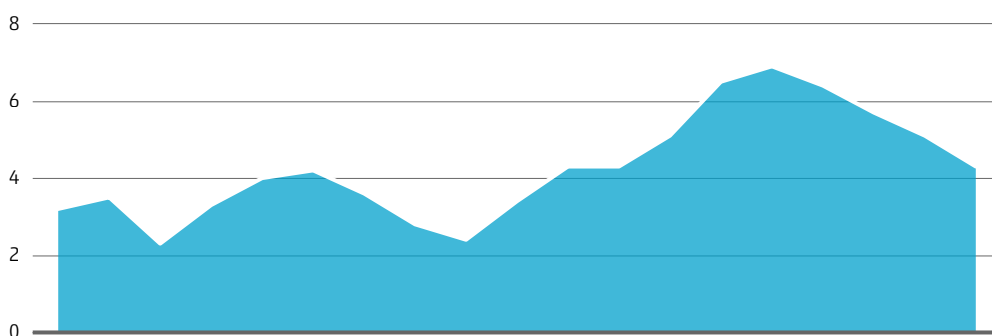
Na de uitkeringen voor zorguitgaven is de AOW de grootste kostenpost onder de sociale uitkeringen. De uitgaven aan AOW-uitkeringen namen in 2018 met 0,7 miljard euro toe tot ruim 38 miljard euro. Deze toename van 1,9 procent is weliswaar meer dan de 1,3 procent stijging van 2017, maar ligt ruim onder het niveau van de voorliggende jaren. Tussen 2007 en 2015 groeiden de uitgaven aan de AOW jaarlijks gemiddeld met meer dan 4 procent. De groeivertraging wordt sterk beïnvloed door de verhoging van de AOW-leeftijd. In zowel 2016, 2017 als 2018 is de AOW-gerechtigde leeftijd met drie maanden verhoogd, waardoor deze in 2018 op 66 jaar lag.

De uitgaven voor kinderopvang kenden een relatief grote stijging, van 2,4 miljard euro in 2017 naar 2,7 miljard euro in 2018. Hiermee nemen deze uitgaven voor het derde jaar op rij flink toe. Het betreft met name de uitkeringen van de kinderopvangtoeslag, die in 2005 werd geïntroduceerd, en daarnaast aanvullende tegemoetkomingen vanuit gemeenten voor kinderopvang. De stijging van de uitgaven in 2018 kwam deels door harmonisatie van de regels voor peuterspeelzalen en kinderopvang. Werkende ouders van peuters in voormalige peuterspeelzalen kwamen hierdoor ook in aanmerking voor kinderopvangtoeslag. Ondanks de stijgende uitgaven aan kinderopvang van de afgelopen jaren lagen de uitgaven nog onder de piek van 2009.

Tegenover de stijgingen staat een daling van de uitgaven aan uitkeringen in het kader van de WW. In 2018 keerde de overheid voor 4,3 miljard euro uit aan WW-uitkeringen, bijna 17 procent minder dan in het voorgaande jaar. Hiermee is 2018 het vierde achtereenvolgende jaar waarin de uitgaven aan de WW afnemen. Deze ontwikkeling komt hoofdzakelijk door de dalende werkloosheid. Het aantal uitkeringen lag in 2018 gemiddeld op 297 duizend, tegenover 438 duizend in 2014.

3.1.1 WW

Uitgave aan WW (mld euro)

WW-uitkeringen (dzd)

3.2 Apparaatskosten en afdrachten aan EU in de plus

Naast de sociale uitkeringen zorgden ook de apparaatskosten, gedefinieerd als de loonkosten plus de aanschaf van goederen diensten, voor een toename van de overheidsuitgaven. De loonkosten van de overheid stegen in 2018 met 3,5 procent tot 64 miljard euro. Deze ontwikkeling kwam deels door vernieuwde cao's voor leraren en rijksambtenaren. De uitgaven voor de aankoop van goederen en diensten (intermediair verbruik) namen in 2018 toe tot 45,6 miljard euro, ruim 5 procent meer dan in het voorgaande jaar. Sinds 2009 namen de apparaatskosten niet meer zo snel toe.

De afdrachten aan de Europese Unie kenden een flinke stijging, van 3,4 miljard euro in 2017 naar 4,8 miljard euro in 2018. Dit kwam echter vooral doordat de afdrachten in 2017 relatief laag waren. Ter vergelijking, in 2014 en 2015 werd per jaar zo'n 6 miljard euro afgedragen aan de Europese Unie.

Daarnaast zorgden enkele incidentele kosten voor een toename van de overheidsuitgaven. Zo leidde een nieuw akkoord tussen de Staat en bedrijven betrokken bij de gaswinning tot een eenmalige afrekening van 0,8 miljard euro. Ook werd 0,3 miljard euro bijgedragen voor de wederopbouw van Sint Maarten. Een zelfde bedrag werd als saneringssubsidie verstrekt aan een woningcorporatie, ten behoeve van de afwikkeling van financiële problemen. Deze saneringssubsidie is gefinancierd door een aan woningcorporaties opgelegde heffing.

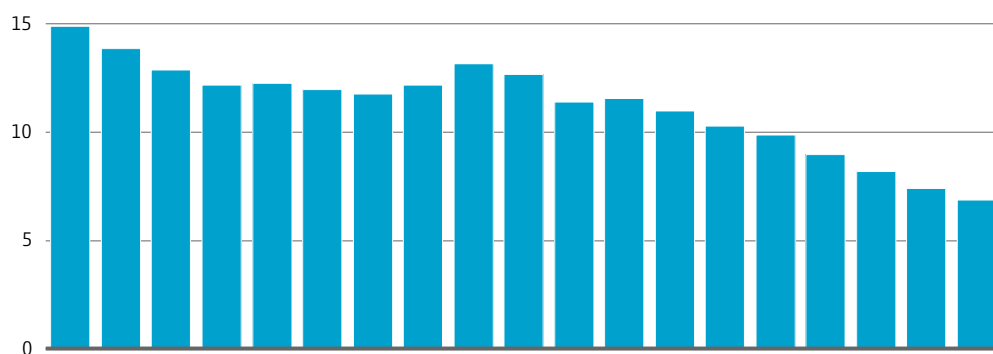
3.2.1 Overheidsuitgaven

	2014	2015	2016	2017	2018*
	mld euro				
Sociale uitkeringen	148,3	149,2	152,5	155,4	159,3
Beloning van werknemers	58,4	58,7	60,2	61,8	64,0
Intermediair verbruik	44,2	43,5	42,8	43,3	45,6
Overige kapitaaluitgaven	26,3	27,3	28,1	26,5	28,3
waarvan investeringen	23,2	24,4	24,6	25,4	25,5
waarvan overig	3,1	2,9	3,5	1,1	2,8
Overige lopende uitgaven	12,9	13,2	9,1	10,3	12,5
waarvan afdrachten aan de Europese Unie	6,1	6,0	2,3	3,4	4,8
waarvan overig	6,8	7,2	6,8	6,9	7,7
Subsidies	7,2	7,0	7,9	8,6	8,9
Rente	9,9	9,0	8,2	7,4	6,9
Totaal	307,2	307,8	308,7	313,3	325,5

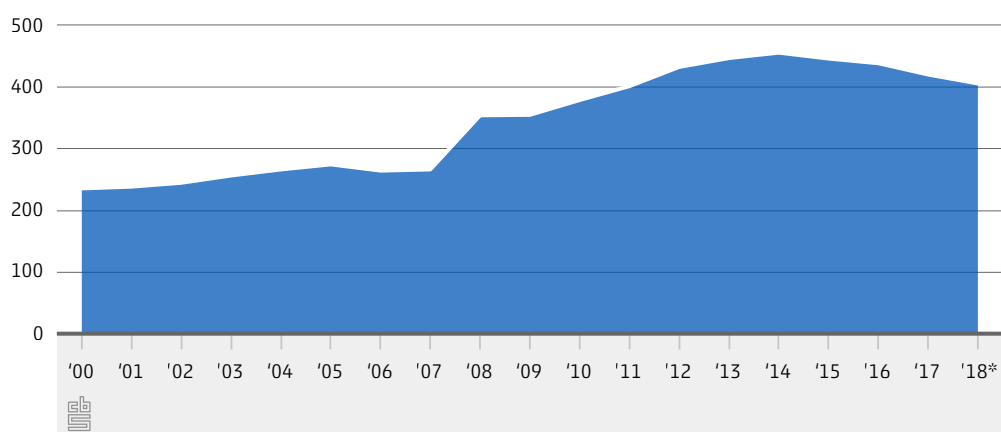
Bron: CBS.

3.2.2 Rentelasten en schuld

Rentelasten (mld euro)

Schuld (mld euro)

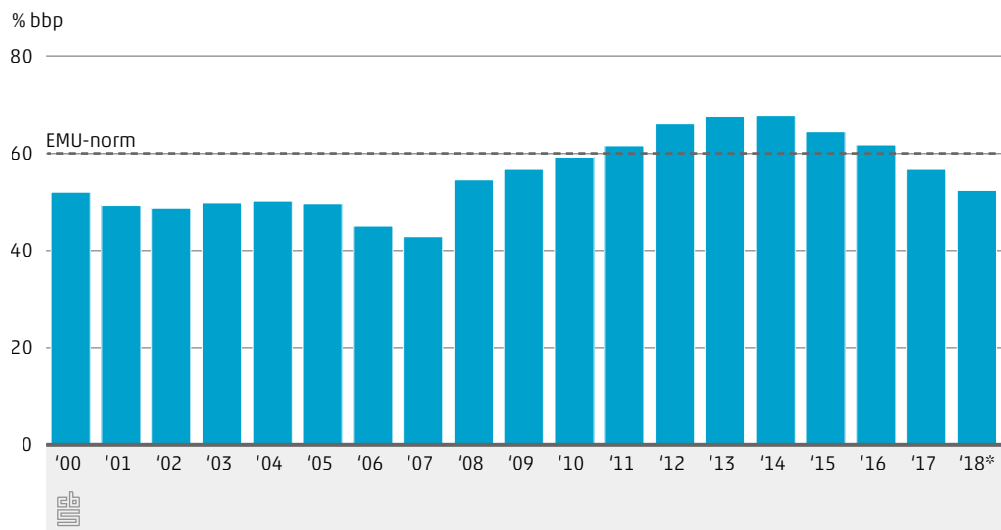
■ Rente ■ Schuld

In tegenstelling tot de overige uitgaven namen de rentelasten verder af. In 2018 betaalde de overheid 6,9 miljard euro aan rente²⁾, een half miljard euro minder dan in 2017. Hierdoor drukken de rentelasten een steeds kleiner stempel op de overheidsfinanciën. Waar de rentelasten in het midden van de jaren negentig nog zo'n 10 procent van de overheidsuitgaven vormden, was dit aandeel in 2018 gedaald naar een historisch laag niveau van ruim 2 procent. De lage rentelasten komen voor een groot deel doordat de overheid haar schuld tegen lage rentetarieven kan financieren. Daarnaast neemt de schuld sinds 2015 geleidelijk af, waardoor over een lager bedrag rente is verschuldigd.

4. Schuld neemt verder af

Mede door het overschot op de begroting kon de overheid haar schuldquote verder afbouwen, van 56,9 naar 52,4 procent van het bbp. Dat is het laagste niveau sinds 2007, toen de schuld met 43 procent van het bbp op een historisch laag niveau lag. Door de economische crisis nam de schuld sindsdien echter snel toe. Onder impuls van diverse bezuinigingen en economisch herstel kent de schuld sinds 2015 weer een dalende trend. Nederland voldoet hierdoor sinds 2017 weer aan de Europese schuldnorm, die stelt dat de schuld niet meer dan 60 procent van het bbp mag bedragen. De afname van de schuldquote in 2018 wordt voor meer dan de helft verklaard door de toename van het bbp, het noemereffect. Doordat het bbp met bijna 5 procent toenam, daalde de schuldquote met 2,6 procentpunt zonder dat een euro hoefde te worden afgelost.

4.0.1 Schuldquote

²⁾ Dit zijn de rentelasten conform de definitie van nationale rekeningen. Hierbij zijn de werkelijke rentelasten gecorrigeerd voor indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (toegerekende bankdiensten)

In absolute zin daalde de schuld van ruim 420 miljard euro eind 2017 naar 405,5 miljard euro aan het einde van 2018. Deze afname kwam voornamelijk door het positieve saldo van inkomsten en uitgaven. Dit verlaagde de schuld met 11,6 miljard euro. Er zijn echter ook andere factoren die van invloed kunnen zijn op de schuld. Zo zorgde de verkoop van rentederivaten door het ministerie van Financiën, die niet meetellen in de inkomsten, voor een afname van de schuld van 4,5 miljard euro. Voortijdige afwikkeling van derivatencontracten dragen al enkele jaren bij aan de afname van de schuld. Andere ontwikkelingen die doorwerken in de schuld, zoals de verkoop van aandelen, hadden in 2018 een klein effect.

De overheidsschuld heeft betrekking op de schuld van de gehele overheid, waarbij onderlinge schulden tussen overheidslagen zijn geëlimineerd. Het merendeel van de schuld komt echter voor rekening van de Rijksoverheid, die ook verantwoordelijk is voor de afname van de overheidsschuld in 2018. De schuld van het Rijk met partijen buiten de overheid nam in 2018 namelijk af met 15 miljard euro. Daarentegen nam de schuld van de gemeenten met partijen buiten de overheid toe met 0,8 miljard euro. Bij de overige overheidslagen was de ontwikkeling van de schuld absoluut gezien beperkt in omvang.

Bijlage

Bijlage 1: Belastingen en sociale premies

	2014	2015	2016	2017	2018*
	mld euro				
Belastingen	148,0	155,7	165,0	180,5	188,6
waarvan					
loon- en inkomstenbelasting	45,3	50,9	49,9	60,7	60,4
belasting over de toegevoegde waarde (btw)	43,0	44,7	47,8	49,8	52,6
vennootschapsbelasting	14,5	16,1	21,0	21,4	23,6
accijnzen	11,6	11,2	11,7	11,7	12,2
motorrijtuigenbelasting	5,4	5,5	5,6	5,7	5,8
energiebelasting	4,2	4,2	4,5	4,6	4,7
dividendbelasting	3,5	3,1	3,0	3,6	4,5
onroerendezaakbelasting	3,5	3,7	3,8	3,9	4,0
overdrachtsbelasting	1,6	1,8	2,3	2,7	3,0
assurantiebelaasting	2,4	2,4	2,5	2,5	2,7
belasting van personenauto's en motorrijwielen (bpm)	1,1	1,5	1,6	2,0	2,3
verhuurderheffing	1,2	1,3	1,5	1,6	1,7
erf- en schenkbelasting	1,5	1,6	1,8	1,8	1,7
rioolrechten	1,5	1,5	1,6	1,6	1,6
omslagheffing waterschappen	1,3	1,3	1,4	1,4	1,5
heffingen op waterverontreiniging	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3
opslag duurzame energie	0,2	0,3	0,4	0,6	1,0
overige belastingen n.e.g.	5,0	3,2	3,4	3,7	3,9
Sociale premies	102,0	99,8	107,5	105,5	111,7
waarvan					
zorgverzekeringsfonds	34,7	34,6	36,3	38,0	40,1
algemeen ouderdomsfonds	23,4	24,4	25,6	23,9	25,1
fonds langdurige zorg	-	15,2	14,3	14,7	16,5
arbeidsongeschiktheidsfonds	9,7	10,6	12,3	13,2	14,2
algemeen werkloosheidsfonds	3,4	3,3	4,1	4,6	5,2
toegerekende sociale premies t.l.v. werkgevers	3,7	3,7	3,6	3,6	3,7
sectorfondsen	4,2	3,5	2,9	2,3	2,3
werkhervattingskas	1,3	1,5	1,5	1,4	1,6
wet kinderopvang	1,1	1,1	1,1	1,2	1,2
algemeen fonds bijzondere ziektekosten	18,8	0,1	3,9	1,7	0,8
uitvoeringsfonds voor de overheid	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
algemeen nabestaandenfonds	1,0	1,1	1,2	0,2	0,2
Totaal	250,0	255,5	272,5	286,1	300,4

Bron: CBS.

Bijlage 2: Sociale uitkeringen

	2014	2015	2016	2017	2018*
	mld euro				
Zorgverzekeringswet (ZVW)	35,4	38,6	39,4	40,7	42,2
Algemene ouderdomswet (AOW)	34,1	35,8	36,9	37,4	38,1
Wet langdurige zorg (WLZ)	-	17,4	17,9	18,2	19,4
Participatiewet (bijstand)	5,9	5,8	6,2	6,3	6,1
Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO)	1,8	5,3	5,3	5,5	5,5
Werk en inkomen arbeidsvermogen (WIA)	3,0	3,5	4,0	4,5	5,1
Zorgtoeslag	4,0	3,9	4,2	4,2	4,6
Werkloosheidswet (WW)	6,9	6,4	5,7	5,1	4,3
Wet op de arbeidsongeschiktheid (WAO)	5,3	4,9	4,5	4,3	4,1
Uitkering rechtstreeks door werkgever	3,7	3,7	3,6	3,6	3,7
Huurtoeslag	2,8	3,1	3,3	3,4	3,5
Algemene kinderbijslagwet (AKW)	3,2	3,2	3,3	3,3	3,3
Jonggehandicapten (Wajong)	2,9	3,0	3,1	3,2	3,2
Jeugdzorg	1,5	2,7	2,7	2,9	3,1
Kinderopvang	1,8	1,7	2,1	2,4	2,7
Kindgebonden budget	0,9	1,8	1,9	1,9	1,9
Ziektewet (ZW-vangnet)	1,5	1,5	1,5	1,6	1,6
Wet arbeid en zorg (WAZO)	1,1	1,1	1,1	1,1	1,3
Toeslagenwet	0,9	0,8	0,8	0,7	0,7
Studiebeurzen	0,6	0,6	0,6	0,7	0,5
Bijdrage onderwijs in ac. ziekenhuizen	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5
Inkomensvoorz. ouderen (IOAW/IOAZ)	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4
Algemene nabestaandenwet (ANW)	0,6	0,4	0,4	0,4	0,4
Rechtsbijstand	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3
Algemene wet bijzondere ziektekosten (AWBZ)	25,4	0,3	0,1	-	-
Overige uitkeringen n.e.g.	3,8	2,6	2,5	2,7	2,7
Totaal	148,3	149,2	152,5	155,4	159,3

Bron: CBS.

Verklaring van tekens

Niets (blanco)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
.	Het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim
*	Voorlopige cijfers
**	Nader voorlopige cijfers
2018-2019	2018 tot en met 2019
2018/2019	Het gemiddelde over de jaren 2018 tot en met 2019
2018/'19	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2018 en eindigend in 2019
2016/'17-2018/'19	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2016/'17 tot en met 2018/'19

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek

Ontwerp

Edenspiekermann

Inlichtingen

Tel. 088 570 70 70
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2019.
Vereenvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.